

More **correct** Information. Less Discrimination

Η ψυχολογία της εικόνας

**Γιατί ο εγκέφαλός μας προσπερνά τη φάση
ελέγχου των γεγονότων;**

Αναλύοντας την ψυχολογική κατασκευή της εικόνας και το ανακυκλωμένο αφήγημα

Μια φωτογραφία ή ένα βίντεο κλιπ μεταδίδει μία στιγμιαία εντύπωση αλήθειας. Εξαιτίας του γεγονότος ότι γίνονται αντιληπτά ως αυθεντικά, **τα οπτικά μέσα βρίσκονται ανάμεσα στα ισχυρότερα εργαλεία παραπληροφόρησης**. Η οπτική παραπληροφόρηση συχνά βασίζεται στο πλαίσιο της χειραγώγησης. Πραγματικές εικόνες από αναστάτωση σε δρόμους, ουρές σε τράπεζες ή ανθρώπους συγκεντρωμένους σε πάρκα, συχνά προερχόμενες από άλλες χώρες ή και από παλαιότερες περιόδους, επανακυκλοφορούν εν μέσω πολιτικών αντιμαχιών για να αναμοχλεύσουν τοπική δυσαρέσκεια. Ακριβώς επειδή η εικόνα είναι **αληθινή, ο εγκέφαλός μας την αποδέχεται ως τρέχουσα πραγματικότητα**, δημιουργώντας μία ψευδή αίσθηση άμεσης υποβάθμισης της γειτονιάς.

Τι πυροδοτεί η οπτική παραπληροφόρηση:

Προκατάληψη Επιβεβαίωσης

Οι εικόνες και τα βίντεο πυροδοτούν συναισθήματα αλλά και **επιβεβαιώνουν** τις υπάρχουσες κοσμοθεωρίες μας, μειώνοντας τις πιθανότητες αμφισβήτησης.

Κοινοποίηση λόγω υψηλής συναισθηματικής διέγερσης

Τα οπτικά μέσα που προκαλούν θυμό διαμοιράζονται σε σημαντικά υψηλότερα επίπεδα επειδή επιβεβαιώνουν τις κοινές πεποιθήσεις μίας κοινωνίας.

Το Φαινόμενο της Αλήθειας

Επαναλαμβανόμενη έκθεση σε εκτός πλαισίου εικόνες οδηγεί τον ανθρώπινο εγκέφαλο να τις επεξεργάζεται ως απόλυτη αλήθεια.

Γνωστική Ευκολία

Ο εγκέφαλός μας μπορεί να αναγνωρίσει εικόνες τις οποίες βλέπει μόλις για 13 ms, δηλαδή περίπου 10 φορές ταχύτερα από ένα ανοιγοκλείσιμο του ματιού. Ενώ συγκρατούμε περίπου 10% των πληροφοριών που διαβάζουμε σε ένα κείμενο 3 μέρες αφότου το διαβάσουμε, το ποσοστό αυτό φτάνει στο 65% εάν προστεθεί ένα σχετικό οπτικό ερέθισμα.

Αναλύοντας την ψυχολογική κατασκευή της

εικόνας Ο έλεγχος της πρώτης ματιάς

Πριν αναλύσετε τα γεγονότα, αναλύστε το σώμα σας.

Η οπτική παραπληροφόρηση στοχεύει το νευρικό σύστημα.

➤ Έλεγχος επιπέδου διέγερσης:

Μήπως η εικόνα αυτή σε κάνει να αισθάνεσαι ότι σου “παίρνουν τη θέση” ή ότι “ζουν από τους φόρους σου”;

- **Σημείωση:** Η εγχώρια παραπληροφόρηση στοχεύει στη δυσαρέσκεια, ένα συναίσθημα “υψηλής διέγερσης” που μας σταματά από τη διασταύρωση των στοιχείων.

➤ **Η παγίδα του επιμέρους:** Μήπως η εικόνα χρησιμοποιεί αοριστίες φορτισμένες αρνητικά (όπως για παράδειγμα μία φωτογραφία σκουπιδιών ή ενός σπασμένου παράθυρου) και ισχυρίζεται ότι συνέβη στην πόλη σου εξαιτίας των μεταναστών;

- **Δράση:** Εάν η απάντηση είναι “ναι” χρειάζεται να είσαι διπλά υποψιασμένος. Βιώνεις προκατάληψη της επιβεβαίωσης.

Οπτική πλαισίωση: η δύναμη των περικομμένων εικόνων / βίντεο

Μία εικόνα δε χρειάζεται να είναι **ψεύτικη** για να εξαπατήσει. Η επαγγελματική παραπληροφόρηση χρησιμοποιεί **στρατηγικά την περικοπή** για να χειραγωγεί τη συναισθηματική ανταπόκριση του θεατή.

- **Το σφιχτό καδράρισμα:** Μπήπως η εικόνα ζουμάρει σε ένα συγκεκριμένο αντικείμενο (ένα smartphone, ένα επώνυμο μπουφάν);
  - **Αποτέλεσμα:** Αυτό αποτελεί “σκιαγράφηση προφίλ”. Απογυμνώνει το άτομο από την ιδιότητά του ως πρόσφυγα υπονοώντας ότι είναι **πολύ πλούσιοι** για να χρειάζονται βοήθεια.
- **Η επεμβατική γωνία:** Μήπως η φωτογραφία είναι τραβηγμένη από μία “κρυφή” οπτική γωνία (από ένα αυτοκίνητο, από έναν φράχτη ή κάτω από ένα μπαλκόνι);
  - **Αποτέλεσμα:** Αυτό δημιουργεί ένα **βλέμμα επιτήρησης**. Πλαισιώνει μία ομάδα ανθρώπων που συνομιλούν σε ένα πάρκο με τρόπο που να μοιάζει με μία ύποπτη συνάντηση ή με μία περιπλανώμενη απειλή.

Αναστοχαστική Άσκηση: Η τεχνική της αντιστροφής

Φαντάσου την ίδια ακριβώς εικόνα, όμως σε **ευρύ πλάνο**.

- Πώς αλλάζει το επίπεδο “απειλής” ή “υποψίας” όταν βλέπεις τον άνθρωπο στην πραγματικότητα απλώς να στέκεται σε έναν πολυσύχναστο, συνηθισμένο μέρος ή σε μία βιβλιοθήκη;
- Πώς αλλάζει η αφήγηση εάν δεις το τηλέφωνο ως ένα μέσο για να καλέσουν τις οικογένειές τους ή για να πλοηγηθούν σε έναν νέο χώρο, και όχι ως ένα “αντικείμενο πολυτελείας”;

Συμβουλή κριτικής σκέψης: Εάν μία εικόνα σου φαίνεται “ιδανική” για να προσδώσει ένα αρνητικό στερεότυπο, όπως αυτό του “ψεύτικου πρόσφυγα”, κατά πάσα πιθανότητα πλαισιώθηκε για να επιβεβαιώσει τις προκαταλήψεις σου, παρά για να σε ενημερώσει.

